

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

- аналіз тексту у взаємозв'язку змісту і форми;
- окремі навчальні диктанти (диктанти з розвитку мовлення, вільний, само-диктант, диктант за його початком, за його кінцем);

- перекази;
- твори різних видів.

Залежно від ступеня самостійності і пізнавальної активності учнів вправи поділяємо на:

- імітаційні;
- аналітичні;
- конструктивні;
- творчі;
- ситуативні завдання.

Методична наука (Г. Коваль, Н. Деркач, М. Наумчук) вивчає умови, без дотримання яких мовленнєва діяльність неможлива, серед них: потреба у висловлюванні; зміст мовлення; засоби мови [3, 196].

Отже, формування мовленнєво-комунікативних умінь здійснюється на уроках української мови комплексно, у взаємозв'язку усіх видів мовленнєвої діяльності. Розвиток зв'язного мовлення є провідним принципом навчання рідної мови у початкових класах. Учні оволодівають

уміннями, послідовно виконуючи завдання від простого до більш складного. При цьому передбачаються різноманітні види вправ, які сприяють мовленнєвому розвитку молодших школярів.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні методики роботи над текстом, який становить найвищий рівень мовної системи.

1. Концепція навчання державної мови в школах України // Дивослово. – №1. – 1996. – С. 16 – 20.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова освіта. – 2011. – №5. – С. 5 – 39.

3. Коваль Г.П., Деркач Н.І., Наумчук М.М. Методика викладання української мови / Г.П. Коваль, Н.І. Деркач, М.М. Наумчук. – Тернопіль: Астон, 2010. – 387 с.

4. Коченгіна М. Навчання зв'язного мовлення // Початкова освіта. – 2006. – №12. – С. 2 – 23.

5. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С. Ващуленка – К.: Літера ЛТД, 2010. – 364 с.

6. Програма для середньої загальноосвітньої школи. 1 – 4 класи. – К.: Початкова школа, 2006. – 432 с.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2012

УДК 94(477)

Іванна Лучаківська, кандидат історичних наук,

доцент кафедри правознавства, соціології та політології
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

У статті досліджено процес формування, функціонування та розвиток правового статусу системи органів місцевого самоврядування на території Західної України (Східної Галичини та Західної Волині) у складі Польщі у 1918 – 1933 рр.

Ключові слова: територіально-адміністративний поділ, громадське та волосне самоврядування, Східна Галичина, Західна Волинь, нормативно-правові акти, закон, сейм, адміністративна одиниця, повіти.

Лит. 11.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливе місце серед проблем, які вимагають такого дослідження є питання правового статусу органів місцевого самоврядування на території Західної України в складі Польщі у 1918 – 1933 роках.

В досліджуваній період Західна Україна (Східна Галичина та Західна Волинь) входили в склад польської держави, державний апарат якої функціонував і на цих українських територіях.

Проте польські уряди не завжди враховували національні та соціальні інтереси українців, а часто навіть спричиняли загострення міжнаціональних відносин, зростання радикальних тенденцій в українському національному русі [1, 12].

Дослідженню правового статусу органів місцевого самоврядування на території Західної України в 1918 – 1933 роках протягом ХХ століття приділялася значна увага науковців, що опрацювали як історичні, так і історико-правові аспекти питання.

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

Спробами об'єктивного відтворення польсько-українських відносин відзначаються монографії та статті відомого вітчизняного дослідника С. Макарчука.

До цієї категорії праць можна віднести монографії та статті істориків України С. Кульчицького, М. Швагуляка, Л. Зашкільняка. Визначні історики держави і права України Б. Тищик, В. Кульчицький досліджували безпосередньо історію Східної Галичини в складі Австро-Угорщини, в своїх публікаціях визначали економічне та соціальне становище цієї території напередодні її включення до складу Другої Речі Посполитої.

Мета статті – виявити об'єктивні закономірності, на основі яких поглибити історико-правові знання про систему органів місцевого самоврядування та її функціонування в Західній Україні (1918 – 1933 рр.) у складі Польщі, дослідити еволюцію правового статусу органів місцевого самоврядування в Західній Україні у досліджуваний період. Визначити місце інституту місцевого самоврядування в загальній структурі польської держави та уточнити можливості реалізації прав національних меншин через органи місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Після здобуття Польщею незалежності та остаточного включення західноукраїнських земель до її складу, на території Східної Галичини та Західної Волині продовжували діяти дві системи органів самоврядування.

У відповідності до територіально-адміністративного поділу в Галичині існувала триступенева структура органів місцевого самоврядування: громадське, повітове і воєводське. На Волині в той же час діяла чотириступенева система місцевого самоврядування (громада, волость, повіт, воєводство) [9, 22].

Правовою базою для створення і функціонування органів місцевого самоврядування був ряд нормативно-правових актів, різних за змістом, часом і місцем видання, назвою, структурою, юридичною силою та суб'єктами, які видали ці акти.

Вказані документи можна розділити на дві частини: статусні та виборчі. Перша частина – це нормативно-правові акти, що визначали поняття, правовий статус, компетенцію органів місцевого самоврядування різних рівнів. До другої частини відносяться акти, які регулювали порядок організації та проведення виборів, формування виборчих комісій, оголошення результатів та ін.

Перш за все варто приділити увагу актам, які закріпили статус громад. На території Львівського, Станіславського і Тернопільського воєводств територіальне самоврядування в

загальному організувалось на основі крайового галицького закону від 12.08.1866 р. з невеликими змінами, внесеними пізніше польською владою. Принцип австрійського самоврядування полягав не в залученні громадян до діяльності урядових органів, а в розчленуванні завдань і функцій державного управління і самоврядування [4].

Галицький крайовий сейм був створений в 1861 році австрійським імператором Францом-Йосифом I щоб зміцнити владу в Галичині. Питання компетенції і порядку роботи галицького сейму нормували крайовий статут 1861 року і тимчасовий регламент 1865 року, які пізніше частково змінювалися. Вся діяльність сейму підпорядковувалась центральній владі, він був частиною колоніального апарату Австро-Угорської монархії, і його постанови, хоч і мали характер дрібних актів, повинні були в обов'язковому порядку затверджуватись імператором, і таким чином, фактично являли собою акти імперської волі [7, 123].

Громада була найнижчою адміністративною одиницею територіального самоврядування (село, присілок, хутір, місто і т.п.). Могло бути об'єднання кількох населених пунктів в одну громаду.

На території Галичини, згідно з законом від 12.08.1866 р., найменше село створювало окрему сільську громаду, членами якої були власники нерухомого майна, що платили безпосередні податки. Цей закон складався з 8 розділів: про громаду в загальному, про членів громади, про громадську репрезентацію, про сферу діяльності громади (цей розділ складався з трьох підрозділів, кожен з яких визначав сферу діяльності окремих органів громади), про громадське господарство, про відання спеціальними справами християнського та ізраїльського населення, про об'єднання громад для спільного відання справами, про нагляд над громадами.

Із сільських громад були виділені великі помістя. Правовий статус таких помість визначався законом від 12.08.1866 “Про помістя”. В таких помістях повноваження державної адміністрації виконували поміщик або його орендатор, які на території помістя реалізовували функції громадської ради і управління. Виділення великих помість з системи громадського самоврядування безперечно було пережитком феодалізму в Західній Україні, що зберігався тут за часів Австро-Угорщини і продовжував деякий час діяти в Польщі [4].

Закон від 26 липня 1919 року “Про об'єднання помість з громадами” скасував помістя як окремі адміністративні одиниці на території Галичини і

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

включив їх до складу громад. Причиною видання такого закону була революційна обстановка та національно-визвольний рух населення, зокрема Галичини. Вказаним законом урядовці Польщі намагалися показати населенню демократичність режиму в Польщі.

Наскільки сильним в той час був революційний рух в Західній Україні свідчить такий факт, що помістя, як окремі адміністративні одиниці, проіснували в західних воєводствах Польщі до прийняття нового закону про самоврядування в 1933 році. Власники помість отримали, згідно закону, права та обов'язки членів громади.

На Волині і Поліссі владою Польщі була збережена російська система місцевого самоврядування. Самоврядування в Росії було введено земською реформою 1864 року. Воно не було самостійним, а повністю підпорядковувалось царському апаратові чиновників. В економічно і політично відсталій царській Росії діяла бюрократична система управління, побудована на поєднанні адміністративної централізації з певними елементами самоврядування, але лише для пануючих верств і під пильним чиновницьким наглядом. Ці органи займалися різними дрібними, другорядними справами місцевого життя і перебували під суворим контролем самодержавства.

До часу встановлення східних кордонів Польщі території на сході були підпорядковані військовій владі. Законодавчу і виконавчу владу тут здійснювало Цивільне Управління Східних Земель на чолі з Генеральним Комісаром. Тому цілком зрозуміло, що самоврядування на цих територіях врегульовувалось розпорядженнями Генерального Комісара. Проте компетенцію Генерального Комісара за розпорядженням Ради міністрів від 17 листопада 1920 року було передано центральним органам влади, а Цивільне Управління Східних Земель ліквідувалось [1, 34].

Сільське самоврядування на території Волині і Полісся існувало на двох рівнях – громадське та волосне. Правовою підставою функціонування громадського та волосного самоврядування було розпорядження Генерального комісара Східних земель “Про волосне самоврядування” від 26 вересня 1919 р.

Це розпорядження складалось із семи глав та 99 статей. Глава I стосувалась загальних засад волосного самоврядування, Глава II вказувала, хто є членами волості; Глава III окреслювала сферу дії волості; Глава IV визначала статус і компетенцію волосної ради та складалась з трьох розділів: про склад волосної ради, про її компетенцію, про засідання та рішення волосної ради; Глава V, що стосувалась волосного

правління, складалась з трьох розділів про членів волосного правління, про компетенцію вільта та волосного правління і про засідання волосного правління та його рішення; Глава VI безпосереднього регулювала статус сільських громад і солтисів та складалась з трьох розділів: загальні засади, про солтиса, про громадські збори та їх компетенцію; Глава VII стосувалась нагляду над громадами і волостями.

“Сільська волость, – говориться в ст. 1 документа, – складається із села, колонії, садиб, осад і фільварків, об'єднаних в один волосний адміністративний округ”. Вона була одночасно територіальною одиницею та ланкою самоврядування і діяла на правах юридичної особи. Створення нової сільської волості та ліквідація існуючої належали до компетенції Генерального Комісара Східних земель, котрий перед прийняттям рішення зобов'язаний був вислухати пропозиції “зацікавлених одиниць самоврядування” [10].

Правовий статус сільської громади регламентувався, як вказувалось, Главою VI цього ж розпорядження. Сільську громаду на Волині становило кожне окреме село, селище, колонія, маєток, фільварок чи об'єднані спільно вищеназвані частки. Створення нової сільської громади, скасування існуючої та зміна кордонів, зміна назви громади могли здійснюватись повітовим Комісаром.

Оскільки волосне самоврядування початково існувало лише на Волині, то вказане розпорядження Генерального Комісара Східних Земель було єдиним актом в даній сфері відносин.

Ще одна група документів – акти про міське самоврядування. До 1933 р. на західноукраїнських землях діяли дві системи міського самоврядування: австрійська – у Галичині і російська – на Волині і Поліссі.

Міське самоврядування на Волині до 1933 року спиралось в першу чергу на розпорядження Генерального комісара Східних земель, видане 14 серпня 1919 р. Згідно з ним міська громада вважалась територіальною самоврядною одиницею і юридичною особою, а її членами – особи, котрі володіли нерухомістю та проживали не менше 3 місяців на території громади. Особи без нерухомості отримували право членства в тому випадку, коли мешкали у громаді не менше 10 місяців [2, 108].

Функції нормотворчого та наглядового органу у міських громадах виконувала міська рада. На засіданнях міської ради головував бургомістр чи його заступник. Однією із найважливіших інституцій самоврядування був магістрат, що реалізовував функції виконавчого органу і до складу якого входили бургомістр, його заступники та лавники.

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

Міські австрійські закони Галичини 1889 і 1896 рр. базувалися на громадському законі 1866 р. Основна різниця між містами, що керувалися законами 1889 і 1896 рр. полягала в структурі органів міського самоврядування. Всі міста мали міські ради, що обирали зі свого складу міські правління. У менших містах керувалися законом 1896 р., в більших містах – керувалися законом 1889 р. (за винятком Львова і Кракова).

Міста Львів і Краків були “статутними” містами. Вони мали окрему організацію місцевого самоврядування, що нормувалось спеціальним законом від 14 жовтня 1870 року – Статутом.

Наступна група актів щодо місцевого самоврядування безпосередньо визначала правове функціонування повітового самоврядування. До 1933 року в Західній Україні існували дві системи повітового самоврядування.

На Волині і Поліссі воно встановлювалось декретом Начальника держави “Про тимчасову повітову ординацію для території Польщі, що перебували під російською окупацією” від 04.02.1919 року. В самому декреті вказувалось, що він діє до часу прийняття відповідного закону Сеймом [8, 245].

Цей документ складався з семи глав. Глава I визначала кордони повітових комунальних зв'язків; глава II вказувала на межі їх компетенції; глава III містила перелік прибуткових джерел повітових комунальних зв'язків; глава IV визначала структуру органів повітових комунальних зв'язків: повітового сеймику, повітового виділу та головуючого; глава V регламентувала контролюючі функції органів повітового самоврядування в сфері нагляду над нижчими комунальними одиницями; глава VI стосувалась державного нагляду над повітовими комунальними зв'язками; глава VII містила перехідні та прикінцеві положення, за якими втрачали силу повітові ординації, видані російською владою та окупаційною німецько-угорською владою, що суперечили даному декрету [6, 56].

На Волині і Поліссі вже з 1919 року повітове самоврядування було об'єднано з органами загальної адміністрації і йому підпорядковано. У повітах функції самоуправ здійснювали повітові союзи самоврядування. До них автоматично зараховувались члени сільських та міських волостей, котрі знаходились на території цього повіту. Вони мали право брати участь у повітових виборах та роботі органів самоуправління, користуватись, у випадку потреби, допомогою та опікою союзу.

Повітове самоврядування в Галичині

врегульовувалось ще одним крайовим законом галицького сейму від 12.08.1866 року “Про повіту репрезентацію та повітову виборчу ординацію”. Органами повітового самоврядування в Галичині були повітові ради і повітові виділи [4].

Окрема група актів стосувалась місцевого самоврядування на рівні воєводства. Проте варто зазначити, що такий рівень самоврядування декларувалась польськими конституціями 1921 і 1935 років, а також згадуваним вище Законом про принципи загального воєводського самоврядування, зокрема, Львівського, Тернопільського і Станіславського воєводств від 26 вересня 1922 року. Але реально на рівні воєводства діяли лише органи державної адміністрації.

Законом від 30 січня 1920 року ліквідовувався згадуваний вище Галицький крайовий сейм, акти якого займали значне місце в структурі правових джерел місцевого самоврядування в Галичині, та крайовий виділ. Всі права та обов'язки Сейму перейшли до Польської держави, а замість виділу організовувався Тимчасовий Комітет Самоврядування (ТКС). Останній складався з головуючого, який був представником уряду, 6 членів та 3 заступників, обраних Сеймом Республіки Польща за поданням уряду. ТКС здійснював нагляд над повітовими комунальними зв'язками та міськими і сільськими громадами. Розпорядженням Президента Республіки Польща від 16 січня 1928 року ТКС скасовувався, а його функції перейшли до воєводи, як вказувалось в ст. 2 розпорядження, до часу законодавчого встановлення воєводського самоврядування [3].

В процесі формування місцевого самоврядування після здобуття Польщею незалежності з'явилась ще одна прогалина в правовому регулюванні – закінчувався термін дії раніше обраних органів самоврядування на місцях, а належної правової бази для проведення нових виборів до цих органів не було.

Особливо ця проблема стосувалась колишніх російських територій. Тому 30 березня 1920 року був прийнятий закон, який продовжив термін діяльності повітових, волосних, громадських та міських органів самоврядування до часу обрання нових органів на основі закону, прийнятого Законодавчим Сеймом.

Разом з тим правлячі кола Польщі поспішно закріплювали свою владу в Галичині. Міністерство внутрішніх справ циркуляром від 12.03.1921 року наказало воєводам розпустити існуючі органи місцевого самоврядування (що були обрані ще в період Австрії) і на їх місце призначались тимчасові громадські правління [5, 123].

Міністерство наказувало старостам, посилаючись

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

на ст. 109 закону про громадське самоврядування 1866 р., негайно організувати розпуск громадських рад, а також оголосити нові вибори в 6-й тижневий строк, але якщо є небезпека в тому, що вибори будуть використані “ворожими елементами” для агітації, або обрані органи самоврядування не будуть співпрацювати з органами урядової адміністрації, вибори належить відкласти. Так шляхом розпуску громадських рад та правлін і призначення на їх місце тимчасових правлін, громадське самоврядування в Галичині перетворилось в бюрократично-поліцейські органи колоніального управління Польщі [11].

Отже, органи управління Польщі ліквідували залишки австрійського самоврядування в Галичині і замінили його призначеними тимчасовими правліннями і комісарами.

Нерідко населення виступало на засіданнях громадських рад проти призначення солтисів, війтів. Зокрема, 12 депутатів громадської ради с. Воля Якубова, Дрогобицького повіту (зараз Львівської області), склали письмову заяву про те, що вони як депутати українського народу будуть боротися в громадській раді за рівноправність української мови, за українську школу, демократичні вибори. Ці депутати були заарештовані поліцією і віддані до суду за обвинуванням у державній зраді.

Необхідно зазначити, що акти, які визначали правове регулювання виборів до органів місцевого самоврядування становили окремий блок документів, хоча окремі виборчі норми включались і у статусні акти.

Вибори до громадських органів місцевого самоврядування в Галичині ґрунтувались на нормах закону від 12.08.1866 р. та виборчої ординації для громад. Окреме розпорядження Генерального Комісара Східних Земель про виборчу ординацію до волосних зборів і рад, видане 25 червня 1919 року стосувалось процедури виборів до цих органів місцевого самоврядування на Волині. Норми цього розпорядження стосувались також виборів солтиса як розпорядчого і виконавчого органу громади [4].

Вибори до повітових рад на території колишньої російської окупації організовувались та проводились на основі Декрету про тимчасову виборчу ординацію до повітових рад від 5 грудня 1918 року. Цим же декретом всі документи про вибори до повітових рад на території Польщі, що до війни належала Росії, втрачали чинність.

Виборча ординація до воєводських рад у відповідності до ч. 1 ст. 4 закону про воєводське самоврядування від 26.09.1922 року мала бути

прийнята Сеймом, але, як вказувалось раніше, цей закон не був реалізований і самоврядування на рівні воєводства всупереч цьому закону та Конституціям 1921 і 1935 рр. не створилось за винятком поморського та познанського воєводств, де воно існувало ще до здобуття Польщею незалежності [11].

Також до актів у сфері місцевого самоврядування треба віднести Розпорядження Ради міністрів від 07.03.1927 р., яким була утворена Державна рада самоврядування, що очолювалася міністром внутрішніх справ і складалася з призначених ним осіб і делегатів повітових і волосних органів самоврядування та делегатів воєводських рад.

Це був дорадчий орган уряду в справах самоврядування, що мав завданням обговорювати закони і розпорядження в справах самоврядування і виносити свої висновки. Державна рада самоврядування фактично не діяла і великого значення не мала.

У процесі зміни державного ладу в Польщі відбувалась подальша реорганізація самоврядування в напрямі все більшої його централізації і підпорядкування органам урядової адміністрації, повного усунення населення від контролю над діяльністю органів самоврядування. Цей етап законодавчого становлення інституту самоврядування на території міжвоєнної Польщі розпочинається із введення у дію нового закону “Про часткову зміну устрою територіального самоврядування”, ухваленого сеймом 23 березня 1933 р [5, 44].

Закон уніфікував на всій території Речі Посполитої організм самоуправління і передбачав розширення щодо нього прав урядової адміністрації. Між громадою і повітовим староством по всій території Польщі вводилась нова ланка адміністрації – волость з чисельним чиновницьким апаратом, який мав завдання проводити політику колонізації і денационалізації Західної України. Як вказувалось вище, така ланка була попередньо лише на території, що раніше входила до складу Російської імперії. Закон 1933 року поширив на всю територію Західної України тимчасову повітову ординацію від 4 лютого 1919 року, яка раніше діяла на території Волині [6, 144].

Названий закон став підставою для прийняття міністром внутрішніх справ Польщі ряду розпоряджень, спрямованих на створення механізму реалізації цього закону. Якщо ці документи розглядати в хронологічному порядку, то першим з них стало Розпорядження I від 9 жовтня 1933 року щодо виконання закону про часткову зміну устрою територіального самоврядування. В загальному розпорядження

ПРАВОВА БАЗА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ІНСТИТУТУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ТА НА ЗАХІДНІЙ ВОЛИНІ (1918 – 1933 рр.)

стосувалось ст.ст. 3 – 6, 19 – 21, 32, 41, 51 Закону. Цей акт в основному врегулював проблеми організації виборчого процесу до органів місцевого самоврядування, зокрема щодо статусу окремих категорій виборців (державних службовців, посадових осіб органів місцевого самоврядування), осіб, які мають право участі в громадських зборах, а також деякі аспекти міського самоврядування [3].

Розпорядження ІІ міністра внутрішніх справ від 15 грудня 1933 року щодо виконання закону про часткову зміну устрою територіального самоврядування уточнювало значно більшу частину закону 1933 року (всього 34 статті) і стосувалось всіх ланок місцевого самоврядування та різних аспектів правового статусу цих органів: вибори, підрахунок голосів, формування виконавчих органів, можливості заміни однієї посадової особи іншою, форми та змісту прийнятих ними актів та деяких інших проблем.

Розпорядження ІІІ міністра внутрішніх справ від 2 серпня 1934 року щодо виконання закону про часткову зміну устрою територіального самоврядування (положення про сільську волость) мало вузьку спеціалізацію і стосувалось сільського самоврядування на рівні громади та волості. Зокрема, тут вирішувались питання про територію і найменування волості, про об'єднання кількох сіл в спільну громаду та її кордони, про органи, які здійснюють нагляд над сільськими громадами і волостями та ін. [4, 68].

Варто також звернути увагу на низку розпоряджень міністра внутрішніх справ, спрямованих на виконання закону 1933 року, які стосувались виборчого процесу. 30 березня 1934 року міністром внутрішніх справ було прийнято Розпорядження про виборчий регламент до міських рад.

Вказаний документ регулював проведення виборів до міських рад: створення виборчих комісій, формування списків виборців, списків кандидатів, голосування, підрахунок голосів та визначення результатів голосування, виборчі протести і визнання виборів недійсними, розпуск виборчих комісій, проведення додаткових виборів.

Близьким за характером та сферою правового регулювання було Розпорядження міністра внутрішніх справ про виборчий регламент до міської управи від 13 червня 1934 року. Цей правовий акт визначив порядок обрання членів міського правління (президента міста, віцепрезидентів, бургомістра, віцепрезидента і лавників), порядок підрахунок голосів, проведення додаткових виборів, оголошення результатів і недійсності виборів міського правління.

Третім елементом в даній групі актів було розпорядження міністра внутрішніх справ від 8 серпня 1934 року про виборчий регламент до повітових рад. На основі статей 57 і 129 закону 1933 року цей документ регулював правовідносини щодо виборів повітових радних виборчими колегіями, формування таких виборчих колегій, підрахунок голосів, оголошення результатів виборів та ін. [2, 87].

Також розпорядженням міністра внутрішніх справ від 3 листопада 1934 року про виборчий регламент до повітових виділів встановлювався порядок обрання повітового виділу в кількості 6 членів, вимоги до кандидатів, проведення виборів та підрахунок голосів.

Окреме розпорядження міністра внутрішніх справ від 8 жовтня 1936 року про регламент виборів солтиса і підсолтиса спрямовувалося на виконання статей 20 і 129 закону 1933 року.

У 1938 році до окремих статей закону про зміну устрою територіального самоврядування 1933 року було внесено зміни. Зокрема, закон від 16 серпня 1938 року про вибори міських радних визначив кількість радних у містах залежно від кількості населення, вимоги до активного і пасивного виборчого права, регламентував діяльність виборчих комісій, проведення виборів, оголошення результатів виборів, витрати на проведення виборів міських радних, скасувавши дію статей 34, 39 – 41 та деяких пунктів статей 3, 4, 42 і 97 закону 1933 року. Закон від 16 серпня 1938 року про вибори громадських, волосних і повітових радних встановив правові рамки проведення виборів на вказаних рівнях місцевого самоврядування, також відмінивши дію окремих статей закону 1933 року [8, 210].

Із правової точки зору процес становлення інституту самоврядування в Західній Україні у міжвоєнний період виразно поділявся на два етапи. Протягом першого етапу, тобто з 1918 до 1933 р., в краї працювали виборні органи самоврядування, покликані до життя розпорядженнями Генерального Комісара Східних земель, законами Галицького крайового сейму та актами, прийнятими польськими органами державної влади. Другий етап ознаменувався спробою об'єднати розрізнені системи місцевого самоврядування, існуючі на території Волині та Східної Галичини.

Отже, основним актом, що був спрямований на уніфікацію систем самоврядування, став закон від 23 березня 1933 р., який запровадив чотири ступені самоврядування. На його виконання міністр внутрішніх справ прийняв ряд розпоряджень, а за кілька років новими законами Сейм змінив окремі виборчі положення.

Висновки. Безперечно, діяльність органів місцевого самоврядування на території Західної Волині і Східної Галичини ускладнювалася відсутністю єдиної уніфікованої правової бази. Подальші трансформації законодавства в напрямку формування єдиної системи органів самоврядування на території всієї Польщі закріпили загальну тенденцію їх підпорядкування державним органам на місцях. Визначальну роль в цьому процесі відіграв Закон “Про часткову зміну устрою територіального самоврядування”, ухвалений польським сеймом 23 березня 1933 року.

Система органів місцевого самоврядування на території Польщі в такому вигляді, який був закріплений в численних правових актах, ніколи не була створена. Розвиток правової бази в цій сфері не супроводжувався одночасним фактичними діями в напрямку реалізації правових норм, хоча беззаперечною була потреба формування місцевого самоврядування в міжвоєнній Польщі, як багатонаціональної державі.

1. Баран З., Полещук Т. Країни Центральної та Східної Європи в міжвоєнний період. – Львів, 1999. – 100 с.

2. Басай О. Самоврядування на західноукраїнських землях у 1921 – 1939 рр. // Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ столітті. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – 264 с.

3. Державний архів Львівської області (ДАЛО), ф. 1 (Львівське воєводське управління), оп. 3, спр. 354.

4. Закон Речі Посполитої “Про часткову зміну устрою територіального самоврядування” // D.U.R.P. – 1933. – № 35. – роз. 294.

5. Зашильняк Л. Спроби українсько-польського порозуміння в міжвоєнній Польщі: сподівання і реалії // Українсько-польські відносини в Галичині у ХХ столітті. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – 159 с.

6. Кульчицький В.С. Державний лад і право в Галичині (в другій пол. ХІХ ст. – на поч. ХХ ст.). / Львів, 1966. – 195 с.

7. Кульчицький В., Тищик Б. Історія держави і права України: Навчальний посібник. – Львів: “Тріада плюс”, 2000. – 401 с.

8. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921 – 1939 рр.). / Київ: Видавничий дім “Альтернативи”, 1999. – 336 с.

9. Макарчук С. А. Населення Західної України за переписом 1931 року // Вісник Львівського національного університету. Серія історична. – 1993. – Вип. 29. – 61 с.

10. Розпорядження Міністра внутрішніх справ від 3 листопада 1934 року щодо виборів до повітових виділів // D.U.R.P. – 1934. – №101. – роз. 918.

11. Центральний державний історичний архів у Львові ф. 179, оп. 29, спр. 15.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2012

8 квітня 2012 року

Вхід Господній в Єрусалим (Вербна неділя)

За легендою, коли Ісус Христос їхав верхи на віслюку, люди стелили на його шляху пальмові гілки. Це поклало початок звичаю святити гілки. А оскільки пальмових гілок не маємо, то святимо вербові, відповідно до вибору наших далеких предків.

Перед вербною неділею до церкви люди везуть вербове гілля, щоб зранку під час святкового богослужіння посвятити його. У цей день усі богобоязні люди обов'язково повинні піти до церкви, щоб посвятити вербу. Того, хто проспить процедуру освячення верби, по поверненні з церкви легенько б'ють свяченими гілками:

Це не я б'ю, а верба б'є, За тиждень – Великдень!

